

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No5(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 310 sahifa,
1-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyuu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktabgacha ta'lim tashkiloti metodistining boshqaruv funksiyalari.....	10
Qarshibayeva Dilfuza Xidirbayevna	
Texnologik mashinalar va jihozlar ta'lim yo'nalishi talabalarida kasbiy kompetensiyani shakllantirishning pedagogik qonuniyatlari va metodologik tizimini ishlab chiqish	15
Elmanov Abbas Begmat o'g'li, Mirzaumidov Asilbek Shuxratjonovich	
Katta yoshdagi guruh bolalarida o'z-o'zini boshqarish qobiliyatini rivojlantirishda o'yinning roli	19
Ergasheva Farangiz Umidjon qizi, Fayzullayev Sharipboy Nurillayevich	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida ekologik tafakkurni rivojlantirishning dolzarbligi.....	23
Yaxshiboyeva Nargiza Rustamqulovna	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida inson resurslarini boshqarishda muvozanatlashgan ko'rsatkichlar tizimidan foydalanishning nazariy asoslari	28
Gulmira Jumanova	
Nomoddiy madaniy merosning talaba-yoshlarni yuksak ma'naviyatli shaxs sifatida tarbiyalashdagi ahamiyati	33
Erboyev Suxrob Abdusalomovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalar va ularda hissiy-irodaning shakllanishi	37
Davlatova Zebo Haydarovna	
Zamonaviy oilada avlodlararo munosabatlarning pedagogik-psixologik xususiyatlari	40
Ochilova Farida Baxriddinovna	
Maktab va oliy ta'lim muassasalarida qizlar kitobxonligini rivojlantirish metodlari	44
Qo'chqarova Oysha Oltibayevna	
Buyuk allomalar merosidan foydalanishning metodik holati va mavjud muammolari.....	48
Sevara Mamatkarimova	
Futbol o'yinida to'pga kalla bilan zarba berish.....	53
Xolmaxmatov Boburjon Musurmon o'g'li	
Использование современных инновационных методов в процессе обучения русскому языку в иноязычных группах высшего образовательного учреждения.....	56
Курбанова Шаира Исмаиловна	
Maktabgacha ta'lim mutaxassislarini tayyorlashda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish ...	60
Kushakova Gulnora Egamkulovna, Muhammadiyeva Shaxzoda Sunnatilla qizi	
Boshlang'ich sinflarda musiqa mashg'ulotlari orqali o'quvchilarning kreativ fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish metodlari	63
Muminova Feruza Farxodovna	
Alisher Navoiy merosining yoshlar ma'naviy-estetik tarbiyasidagi ahamiyati	70
Qayumxo'jayev Botirxo'ja Ikromxo'ja o'g'li	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida amaliy topshiriqlar orqali tayanch kompetensiyalarni shakllantirish metodikasini takomillashtirish	74
Saidova Dilnoza Maripovna	
К вопросу о классификации современной антиутопии.....	78
Дмитрий Валерьевич Пупонин	
Когнитивная гибкость как фактор психологического благополучия старшеклассников в период адаптации к новым образовательным требованиям	82
Муксинова Динора Азаматовна	
Oliy ta'lim muassasalarida ingliz tilida ta'lim beruvchi professor-o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini baholash: xalqaro tajribalar qiyosiy tahlili va O'zbekiston amaliyoti	87
Baxtiyarova Muniba Ne'matjon qizi	
Valeologik tarbiya asosida maktabgacha ta'lim tarbiyachilarini tayyorlashda innovatsion va raqamli yondashuvlar	92
Berkinova Charos Islomovna	

Grammatik tushunchalarni o'rgatish metodikasi.....	96
<i>N. R. Masharipova</i>	
Umumiy o'rta ta'lim tizimini takomillashtirish va o'quvchilar bilimni baholashda xorijiy tajribalardan foydalanish finlyandiya ta'lim tizimi misolida.....	99
<i>Obidova Muqaddas Ro'ziqulovna</i>	
The Difference Between Androgogy and Pedagogy.....	106
<i>Pardayeva Aziza Rahmatilloeyvna</i>	
Elektr mashinalari fanini o'qitishda raqamli ta'lim texnologiyalari.....	110
<i>Shodiyeva Nozina Shuxrat qizi</i>	
Umumta'lim maktablarida direktor o'rinbosarlarining aksiologik yondashuv asosida boshqaruv funksiyalari va vakolatlari hamda maktablarda ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish yo'llari.....	113
<i>Toxirov Botirjon G'ofurjon o'g'li</i>	
Ispan tili darslarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish usullari	119
<i>Tursunqulov Sanjar Dilmurod o'g'li, Shukurullayeva Feruza Dilmurodovna</i>	
Surxondaryo viloyatida yetishtiriladigan ingichka tolali paxta navlarining qo'llanilishi	124
<i>Ubaydullayeva Komila Bozor qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda empatiya hissini shakllantirishning nazariy asosi	127
<i>Xolmirzayeva Gulbahor Bahodirovna</i>	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi	130
<i>Raximova Dilshoda Xoliqberdiyevna</i>	
Bo'lajak sport murabbiylarida kognitiv qobiliyatlarni rivojlantirish mexanizmlari	134
<i>Sherzod Shuxratovich Boboyorov</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida talabalar sportini rivojlantirishning iqtisodiy va tashkiliy mexanizmlari.....	138
<i>Sangirov Nuriddin Iriskulovich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning boshqaruv kompetentligini rivojlantirishning integrativ modeli	142
<i>Rasulova Umida Bahodir qizi</i>	
Yashil pedagogikaning konseptual modeli va tamoyillari.....	146
<i>Raxmatova Dilnoza Abdurashidovna</i>	
Ta'lim jarayoni ishtirokchilarida emotsional barqarorlikni shakllantirishning pedagogik-psixologik asoslari ..	149
<i>Boymatova Munavvar Ravshan qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlashda zamonaviy raqamli platformalardan foydalanish samaradorligi.....	152
<i>Lukmonova Salomat Gafurovna</i>	
Rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun pedagogik qo'llab-quvvatlash tizimining shakl, metod va vositalari	157
<i>Farmonova Madina Bahriddin qizi</i>	
Innovatsion boshqaruv tizimlarida qaror qabul qilish va kommunikatsiya samaradorligi	161
<i>Sotvoldiyeva Xurliqo G'ayratjon qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida maktabgacha yoshdagi bolalarning media savodxonligini shakllantirish metodikasi.....	167
<i>Choriyeva Xurmo Panji qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim mutaxassislari malakasini oshirish tizimining zamonaviy tendensiyalari va raqamlashtirish jarayonlarining pedagogik ahamiyati.....	172
<i>Qosimova Sh. N., Dusmaxamedov A. A.</i>	
Maktab o'quvchilarida o'zini o'zi tarbiyalashni shakllantirishning pedagogik asoslari (8–9-sinflar asosida)..	177
<i>Norxo'jayeva Lobar Nuriddin qizi</i>	
STEAM loyihalar yordamida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy va tanqidiy tafakkurni shakllantirish	181
<i>Mirjamolova Moxira Abdugaffor qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashning pedagogik ahamiyati va metodik asoslari.....	188
<i>Axmad Bolqiyev</i>	

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini xalqaro baholash dasturlari asosida baholashning pedagogik asoslari.....	191
<i>Shavqiddin Burxonov</i>	
Boshlang'ich ta'limda liderlik va pedagogik menejment muammolari.....	194
<i>Pardaboyev Doston</i>	
Raqamli ta'lim muhiti: tushunchasi, strukturasi va rivojlanish tendensiyalari.....	197
<i>Kulboyeva Dilnoza Abdug'afurovna</i>	
Особенности применения графических органайзеров на практических занятиях по дисциплине "Практикум литературы народов СНГ".....	199
<i>Татьяна Викторовна Половинкина</i>	
Historical Stages in the Study and Treatment of Scoliosis (Spinal Curvature).....	204
<i>Shermatova Mokhira Baxodir qizi</i>	
Talaba qizlarga badiiy gimnastika cho'qmori yordamida bajariladigan fundamental mashqlarni o'rgatish....	209
<i>Musharafxon Sultanova</i>	
Oliy ta'limda tarbiyaviy ishlarni tashkil etish bo'yicha xalqaro modellarning qiyosiy tahlili.....	213
<i>Ziyotova Madina</i>	
Sport mutaxassislarini tayyorlashda voleybol o'qituvchisining ko'nikmalari va uslubi	216
<i>Turg'unov Baxtiyor O'rolovich</i>	
Matematik masalalarni yechish jarayonida boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy fikrlash va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirish	220
<i>Yusupova Latofat Nuriddinovna</i>	
Zamonaviy sharoitda bo'lajak o'qituvchilarda deontologik kompetentlikni rivojlantirishning innovatsion texnologiyalari	228
<i>Nasirova Nigora Baxtiyor qizi</i>	
Paraengil atletika mashg'ulotlarida individual yondashuvning ahamiyati	233
<i>Abduxoliqova Shoiraxon Akramjon qizi</i>	
Biologiya fanini o'qitishda xalq pedagogikasi elementlaridan foydalanish orqali ekologik madaniyatni rivojlantirish	239
<i>Baxrombekova Sojidxon Sherzodjon qizi</i>	
Maktab texnologik ta'limida axborot texnologiyalaridan foydalanishning o'quv samaradorligiga ta'siri: o'rta muddatli istiqbollar (2027–2031)	245
<i>Berdiyeva Gulnoza Rizoqulovna, Tursunov Sherzod Ziyat o'g'li, Ismatullayev Javohir Ubaydulla o'g'li</i>	
Axborot texnologiyalaridan foydalanish orqali jismoniy tarbiya va sport tizimini boshqarish samaradorligini oshirish	251
<i>Eryigitov Dilshod Xolboyevich</i>	
Enhancing Speaking Skills Productively in English	255
<i>J. M. Fayzullayev, G. R. Elmonova</i>	
Nutqida nuqsoni bo'lgan katta guruh bolalari bilan ishlashning ilmiy-nazariy asoslari	259
<i>Jumanova Iroda Nomozovna, Fayzullayev Sharipboy Nurillayevich</i>	
2–3 yoshli bolalarning maktabgacha ta'lim tashkilotiga ijtimoiy moslashuvi: nazariy va empirik tahlil	263
<i>Klicheva Dilnoza Zulfon qizi</i>	
Inson–texnika tizimida ta'lim olayotgan talabalarda iste'dod namoyon bo'lishining psixologik xususiyatlari	267
<i>Kuvandikova Gulnora Gulamovna</i>	
Bo'lajak pedagoglarning mutaxassis sifatida shakllanishida xavotirlanish holatining namoyon bo'lishi.....	270
<i>Nuriddinov Rasuljon Samitjon o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni maktabga tayyorlashda zamonaviy psixologik-pedagogik yondashuv.....	274
<i>Nuriddinova Maysara Ikramovna, Kodirova Albina Faridovna</i>	
Talabalarda qaror qabul qilishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	279
<i>Rajabova Go'zal Zarifovna</i>	
Musobaqa oldi psixologik tayyorgarlikning tezkorlikka ta'siri.....	283
<i>Sitora Elova Axmatkulovna</i>	

Pediatriya ta'limida sun'iy intellekt – talaba uchun virtual assistent.....	287
Umarkulov Muhtorali Islomkulovich	
Bo'lajak jismoniy tarbiya mutaxassislarida jismoniy savodxonlikni rivojlantirishning pedagogik asoslari.....	290
Xakimov Xurshid Nozimovich	
Сущность и виды познавательной активности детей 5–6 лет.....	294
Джамилова Н. Н., Кудратова М. У.	
Uzluksiz ta'lim jarayonida mustaqil fikrlovchi, ijodkor shaxsni tarbiyalashning pedagogik-psixologik masalalari.....	298
Siddiqova Sanobar Xaydarovna	
Ta'lim jarayonida o'quvchilarning bilish, ijodiy faolligini oshirish.....	301
Siddiqova Sanobar Xaydarovna, Qushoqova Guzal	
Badiiy adabiyotda Ibn Sino obrazining yaratilishidagi o'ziga xosliklar.....	304
Tangirov A. J.	

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA LIDERLIK VA PEDAGOGIK MENEJMENT MUAMMOLARI

Pardaboyev Doston

Jizzax davlat pedagogika universiteti
boshlang'ich ta'lim nazariyasi va metodikasi o'qituvchisi

Annotatsiya: Boshlang'ich ta'lim tizimida liderlik va pedagogik menejmentning nazariy hamda amaliy jihatlari kompleks tahlil qilinadi. Ta'lim jarayoni samaradorligiga ta'sir etuvchi omillar, o'qituvchilarning liderlik kompetensiyalari va mavjud muammolar aniqlanadi. Shuningdek, aniqlangan muammolarni bartaraf etishning ilmiy asoslangan yo'llari taklif etiladi.

Kalit so'zlar: liderlik, pedagogik menejment, boshlang'ich ta'lim, boshqaruv, ta'lim sifati, innovatsiyalar.

Abstract: The theoretical and practical aspects of leadership and pedagogical management in primary education are comprehensively analyzed. Factors influencing the effectiveness of the educational process, teachers' leadership competencies, and existing challenges are identified. Scientifically grounded approaches to addressing these challenges are proposed.

Key words: leadership, pedagogical management, primary education, management, quality of education, innovations.

Аннотация: Рассматриваются теоретические и практические аспекты лидерства и педагогического менеджмента в системе начального образования. Определяются факторы, влияющие на эффективность образовательного процесса, лидерские компетенции учителей и существующие проблемы. Предлагаются научно обоснованные пути их решения.

Ключевые слова: лидерство, педагогический менеджмент, начальное образование, управление, качество образования, инновации.

KIRISH

Hozirgi globallashtirish va raqamlashtirish jarayonlari ta'lim tizimi oldiga mutlaqo yangi talablarni qo'ymoqda. Ta'lim muassasalari nafaqat bilim beruvchi, balki shaxsni har tomonlama rivojlantiruvchi muhim ijtimoiy institut sifatida qaralmoqda. Shu nuqtai nazardan, ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda pedagogik menejment va liderlikning ahamiyati tobora ortib bormoqda. Zamonaviy ta'lim muhitida boshqaruvning samaradorligi, o'qituvchining kasbiy salohiyati hamda uning liderlik fazilatlarini o'quv jarayonining natijadorligini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlarni joriy etish, raqamli texnologiyalardan oqilona foydalanish hamda shaxsga yo'naltirilgan ta'limni tashkil etish o'qituvchidan yuqori darajadagi boshqaruv va liderlik kompetensiyalarini talab etadi. Shu bois, pedagogik menejmentni takomillashtirish, o'qituvchilarning liderlik qobiliyatlarini rivojlantirish hamda ta'lim jarayonini samarali tashkil etish masalalari ilmiy va amaliy jihatdan dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Boshlang'ich ta'limda liderlik va pedagogik menejment masalalari zamonaviy pedagogika fanida muhim tadqiqot yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu yo'nalishda olib borilgan ilmiy izlanishlarda ta'lim jarayonining samaradorligi ko'p jihatdan o'qituvchining boshqaruv faoliyati va liderlik sifatlariga bog'liqligi ta'kidlanadi.

Xususan, V. V. Davydov 1996-yilda rivojlantiruvchi ta'lim nazariyasini asoslab, o'quv jarayonida o'quvchining faol subyekt sifatida shakllanishi uchun pedagogning tashkilotchilik va boshqaruv kompetensiyasi muhimligini ko'rsatib bergan.

A. N. Leontyev 2005-yilda faoliyat nazariyasi doirasida ta'lim jarayonini boshqarishda shaxs faoliyati, motivatsiya va ongli harakatlarning o'zaro bog'liqligini asoslab beradi.

Pedagogik menejment va liderlikni rivojlantirishda B. Blumning 1986-yilda ishlab chiqilgan ta'lim maqsadlari taksonomiyasi alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu yondashuv o'quv jarayonini tizimli tashkil etish, natijalarni baholash va o'qituvchining boshqaruv faoliyatini samarali yo'lga qo'yishda metodik asos bo'lib xizmat qiladi.

Shu bilan birga, A. Hargreaves 1994-yilda o'qituvchilarning kasbiy faoliyatidagi o'zgarishlarni tahlil qilib, zamonaviy ta'lim sharoitida pedagogning lider sifatidagi roli ortib borayotganini asoslaydi.

Xorijiy tadqiqotchilar orasida M. Fullan 2007-yilda ta'lim tizimidagi o'zgarishlar jarayonini boshqarishda liderlikning hal qiluvchi omil ekanini ta'kidlaydi.

T. Bush 2011-yilda pedagogik menejmentni ta'lim muassasasini samarali boshqarishning nazariy va amaliy asoslari sifatida talqin etadi.

P. Hallinger 2010-yilda ta'lim uchun liderlik konsepsiyasini ishlab chiqib, o'qituvchining o'quv natijalariga bevosita ta'sir etuvchi boshqaruv faoliyatini asoslab beradi.

Shuningdek, J. Spillane 2006-yilda taqsimlangan liderlik nazariyasini ilgari surib, ta'lim jarayonida boshqaruv faqat rahbar shaxsga emas, balki jamoaga taqsimlanishi zarurligini ko'rsatadi. V. Robinson 2011-yilda o'quvchiga yo'naltirilgan liderlik konsepsiyasini ishlab chiqib, ta'lim sifatini oshirishda liderlikning o'quv natijalariga bevosita ta'sirini ilmiy jihatdan asoslaydi. Ushbu ilmiy qarashlar boshlang'ich ta'limda pedagogik menejment va liderlikni takomillashtirishning nazariy-metodologik asoslarini belgilab beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi boshlang'ich ta'limda liderlik va pedagogik menejment muammolarini aniqlash hamda ularni tahlil qilishga qaratilgan kompleks yondashuv asosida tashkil etildi. Ma'lumotlar bir nechta manbalar orqali yig'ildi: avvalo, ilmiy-pedagogik adabiyotlar va mavjud nazariy tadqiqotlar kontent-tahlil usuli yordamida o'rganildi; boshlang'ich sinf o'qituvchilari o'rtasida so'rovnomalar o'tkazilib, ularning liderlik kompetensiyalari va boshqaruv faoliyati darajasi haqida empirik ma'lumotlar to'plandi; shuningdek, dars jarayonlari bevosita kuzatuv asosida tahlil qilinib, pedagogik faoliyatning amaliy jihatlari baholandi. Olingan ma'lumotlar tizimlashtirilib, ularni qayta ishlashda taqqoslash, guruhlash va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. So'rovnomalar natijalari foiz ko'rsatkichlari asosida tahlil qilinib, o'qituvchilarning liderlik ko'nikmalari darajasi aniqlashtirildi, kuzatuv natijalari esa sifat tahlili orqali izohlandi.

Shuningdek, aniqlangan muammolarni chuqurroq tushunish maqsadida sabab-oqibat aloqalari tahlil qilindi hamda mavjud holat nazariy manbalar bilan solishtirildi. Natijada olingan ma'lumotlar asosida umumiy xulosalar chiqarildi va pedagogik menejmentni takomillashtirishga doir ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Boshlang'ich ta'lim bosqichi butun ta'lim tizimining poydevori hisoblanadi. Aynan shu bosqichda o'quvchilarning bilish faoliyati, shaxsiy sifatleri hamda ijtimoiy ko'nikmalari shakllanadi. Shuning uchun boshlang'ich sinf o'qituvchisi nafaqat bilim beruvchi, balki samarali tashkilotchi, rahbar va lider sifatida faoliyat yuritishi lozim. Zamonaviy o'qituvchida strategik fikrlash, jamoani boshqara olish, motivatsiya berish qobiliyati, innovatsiyalarga ochiqlik va kommunikativ kompetensiya kabi liderlik sifatlarining mavjudligi muhim hisoblanadi.

Biroq amaliyot shuni ko'rsatmoqdaki, ko'pgina hollarda o'qituvchilarda mazkur ko'nikmalar yetarli darajada shakllanmagan. Bu holat ta'lim jarayoni samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu munosabat bilan, boshlang'ich ta'limda liderlik va pedagogik menejment muammolarini ilmiy jihatdan o'rganish, ularni bartaraf etish mexanizmlarini ishlab chiqish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Tadqiqot maqsadi – boshlang'ich ta'limda liderlik va pedagogik menejmentning mazmunini ochib berish hamda mavjud muammolarni aniqlab, ularni bartaraf etish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqot vazifalari quyidagilardan iborat:

- liderlik va pedagogik menejment tushunchalarini tahlil qilish;
- boshlang'ich ta'limdagi muammolarni aniqlash;
- samarali boshqaruv usullarini belgilash;
- amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

Boshlang'ich ta'limda liderlik va pedagogik menejment sohasida bir qator muammolar mavjud. Xususan, boshqaruv kompetensiyasining yetarli emasligi sababli ko'pgina o'qituvchilarda rejalashtirish, qaror qabul qilish va jamoani boshqarish ko'nikmalari sust rivojlangan.

Shuningdek, an'anaviy yondashuv ustunligi tufayli darslarda ko'proq reproduktiv usullar qo'llanilib, innovatsion metodlardan yetarli darajada foydalanilmaydi. Motivatsiya muammolari ham dolzarb bo'lib, o'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishining pastligi liderlik samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Bundan tashqari, raqamli kompetensiyalarning yetishmasligi zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish imkoniyatlarini cheklaydi, individual yondashuvning yetarli emasligi esa har bir o'quvchining ehtiyoj va qobiliyatlarini to'liq hisobga olishga to'sqinlik qiladi.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun bir qator samarali chora-tadbirlar taklif etiladi. Jumladan, o'qituvchilarning liderlik kompetensiyalarini rivojlantirish maqsadida treninglar, malaka oshirish kurslari va kouching dasturlarini tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish, interaktiv usullar, loyiha asosida o'qitish va keys-metoddan keng foydalanish ta'lim samaradorligini oshiradi. Raqamli ta'lim muhitini rivojlantirish doirasida onlayn platformalar va multimedia vositalaridan samarali foydalanish zarur. Motivatsion mexanizmlarni kuchaytirish, rag'batlantirish tizimini takomillashtirish, individual yondashuvni qo'llash hamda ijodiy topshiriqlarni keng joriy etish orqali o'quvchilarning faolligini oshirish mumkin.

Amaliy ahamiyat nuqtai nazaridan olib qaralganda, tadqiqot natijalari liderlik ko'nikmalari rivojlangan o'qituvchilarda dars samaradorligi yuqori bo'lishini ko'rsatadi. Shu bilan birga, o'quvchilarning faolligi va mustaqilligi ortadi, ta'lim sifati esa sezilarli darajada yaxshilanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, boshlang'ich ta'limda liderlik va pedagogik menejment ta'lim samaradorligini ta'minlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Zamonaviy ta'lim sharoitida o'qituvchi faqat bilim beruvchi sifatida emas, balki lider va boshqaruvchi sifatida ham faoliyat yuritishi zarur.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, bir qator muhim xulosalarga kelish mumkin. Avvalo, boshlang'ich ta'limda pedagogik menejment yetarli darajada tizimlashtirilmagan bo'lib, bu holat o'quv jarayonini samarali tashkil etishda muayyan qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi.

Shuningdek, o'qituvchilarning liderlik kompetensiyalari rivojlantirishga muhtoj, ayniqsa qaror qabul qilish, jamoani boshqarish hamda o'quvchilarni rag'batlantirish yo'nalishlarida muammolar kuzatiladi. Bundan tashqari, an'anaviy o'qitish usullarining ustunligi innovatsion yondashuvlarning keng joriy etilishiga to'sqinlik qilmoqda. Raqamli ta'lim muhitini samarali boshqarish ko'nikmalarining yetarli darajada shakllanmagani ham dolzarb muammolardan biri sifatida namoyon bo'ladi.

Aniqlangan muammolarni bartaraf etish maqsadida bir qator amaliy takliflar ilgari surildi. Jumladan, o'qituvchilarning liderlik va menejment kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan maxsus dasturlarni joriy etish, ta'lim jarayoniga innovatsion va interaktiv metodlarni keng tatbiq qilish, raqamli texnologiyalardan samarali foydalanishni ta'minlash, individual yondashuvni kuchaytirish hamda ta'lim jarayonini monitoring va baholash tizimini takomillashtirish zarur.

Boshlang'ich ta'limda liderlik va pedagogik menejmentni izchil rivojlantirish orqali ta'lim sifati va samaradorligini sezilarli darajada oshirish mumkin. Bu esa, o'z navbatida, kelajakda raqobatbardosh, mustaqil fikrlay oladigan va ijtimoiy faol shaxslarni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Давыдов В. В. Теория развивающего обучения. – М., 1996.
2. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. – М., 2005.
3. Блум Б. Таксономия образовательных целей. – М., 1986.
4. Fullan M. The New Meaning of Educational Change. – New York, 2007.
5. Bush T. Educational Leadership and Management. – London, 2011.
6. Hallinger P. Leadership for Learning. – Cambridge, 2010.
7. Spillane J. Distributed Leadership. – San Francisco, 2006.
8. Hargreaves A. Changing Teachers, Changing Times. – London, 1994.
9. Robinson V. Student-Centered Leadership. – 2011.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.